

Cēsnieki ceļā uz Latvijas neatkarības atjaunošanu 1985–1990: #mans4maijs

Deklarācija “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” 1990.gada 4.maijā neatnāca vienā dienā. Jau vairākus gadus pirms tam Latvijas ļaužu un arī cēsnieku sirdīs bija dzimis sapnis par brīvību. Pacietīgi un neatlaidīgi, soli pa solim īstenojot nevardarbīgās pretošanās idejas, rīkojot pasākumus un akcijas, visiem kopā izdevās sasniegt cerēto.

Teksts: **Dace Cepurīte**, Cēsu Vēstures un mākslas muzeja vēsturniece.

Cēsu autotransporta ražošanas apvienības ģenerāldirektors

ANDRIS PUTNIŅŠ:

— Izvēlēties vienu notikumu par galveno kolektīva dzīvē ir grūti. Tam vajadzīga laika distance. Šajās dienās liekas, ka nav nekā svarīgāka par jaunās celtnes nodošanu, bet tajā pašā laikā viss kolektīvs joprojām pārspriež un ap-

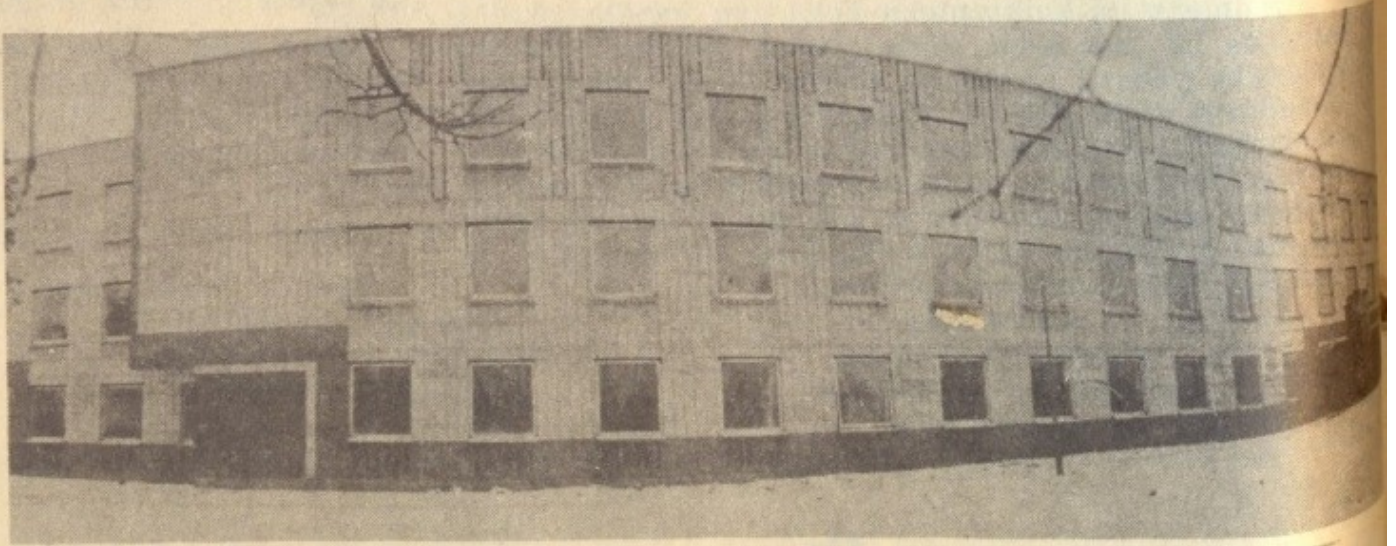
spriež partijas dokumentus. Jāatzīmē mūsu uzņēmuma nosaukuma un reizē statusa maiņa — no 9. autokombināta uz autotransporta ražošanas apvienību.

Ne mazāk svarīgs notikums ir ekonomiskais eksperiments, kura apstākļos

sākām dzīvot 1985. gadā. Bet, kā jau teicu — šajās dienās tomēr vistuvāk pie sirds ir jaunbūve.

Attēlā: jaunajā ēkā, gājējās, ērtajās telpās būs pietiekami strādāt.

S. Ozoliņa foto

1985.-1986.gads. A. Putniņš M. Gorbačova "pārkārtošanos" nosauca par "ekonomisko eksperimentu", jo reālas reformas netika paredzētas. ("Padomju Druva" 01.01.1986.) Savā uzņēmumā Andris Putniņš (1932-1999) bija iecienīts vadītājs, latvietības uzturētājs, vēlāk - Cēsu tautsaimniecības kluba dalībnieks, deputāta E. Kides palīgs 5. Saeimā, Cēsu pilsētas domes deputāts.

LAUKI MAINĪBĀ

Par pārkārtošanos runājam visi. Varbūt pat ne dziļi izprotot šo būtībā revolucionāro procesu. Tomēr skaidrs ir viens — tās gaita ir atkarīga no mums visiem. Kā strādājam katrs savā darba vietā, ko prasām no citiem. Šāda saruna notika ar padomju saimniecības «Dzērbene» direktoru Jāni Kinnu.

— **Kā jūs šīs pārmaiņas izjūtat savā darbā?**

— Mēs visi ar interesi uzņemam pārkārtošanos valsts ekonomikā. Tā sen bija vajadzīga, un tā sola panākumus nākotnē. Taču

kās sacensības vērtējumu. Priekšrakstu ir bez gala, un tie vēl nāk klāt. Kā? Pavisam vienkārši — apgāzās traktors un, lūk, atkal priekšraksts. Uzskatu, ka daudzi papīri tā arī pastāv papīra pēc. Neticu, ka šos milzu «palagus» kāds izmanto. Tas drīzāk ir veids, kā daudzām amatpersonām pierādīt savu nepieciešamību. Jelgavā vadītāju kursos pērnziem par to daudz izdebatējāmies, taču īpašu pārmaiņu vēl nav.

— **Vai ir mainījušās attiecības ar agrorūpniecisko apvienību?**

1987.-1988.gads. Iespējas veikt reālas reformas. Uz to visus aicināja kolhoza "Dzērbene" priekšsēdētājs J.Kinna intervijā U.Vīķeļim ("Padomju Druva" 10.10.1987.). Jāni Kinnu 1990.gada 18.martā 117.Līgatnes vēlēšanu apgabalā ievēlēja par Latvijas PSR Augstākās Padomes deputātu. Viņš bija LTF frakcijas priekšsēdētāja vietnieks; 4.maijā balsoja par Neatkarības deklarācijas pieņemšanu.

1988.gads. M. Gorbačova "atklātības" politika atvēra vārtus pievērsties nozīmīgiem faktiem nacionālo valstu vēsturē, par ko liecina virkne organizēto pasākumu.

9.-11.jūnijā Pils parkā 3.folkfestivāls: Latvijas dziesminieku konkurss un noslēguma koncerti. Tas notika 10 dienas pēc M. Vulfsona paziņojuma, ka Latvija 1940.gadā ir okupēta.

Skatītāja zīmīte koncerta vadītājam: "Kas šeit notiek – festivāls vai politisks mītiņš?"

Foto no V.Atāla arhīva.

1988.gada 14.jūnijā visi kopā – pirmajā padomju varas atļautajā piemiņas dienā no Latvijas izsūtītajiem iedzīvotājiem. Cēsis, Rožu laukumā. D.Jansona foto.

1988.gada 16.jūlijā - starptautiskais folkloras festivāls "Baltica'88" Cēsīs. Sarkanbaltsarkanais karogs pret sarkano karogu ar sirpi un āmuru.

1988.gada 20.augustā - plakātu diena un akcija "Zemes nosargāšana" Cēsīs. Kreisajā pusē ar sarkanbaltsarkano karogu Daumants Kalniņš, labajā pusē ar Vides aizsardzības kluba karogu Januss Johansons; norobežotajā bijušā Uzvaras pieminekļa vietā plakātu nes Imants Timermanis un Mārtiņš Gaigals.

1988.gada **11. septembrī** cēsnieki nodibināja pirmo LTF nodaļu Latvijā. Cēsu rajona nodaļas dibināšanas konferencē Cēsu kultūras namā pie mikrofona Ē.Ozoliņš, pie galda no kreisās puses – I.Timermanis, N.Broks, E.Bušs, A.Kavacis, M.Lukaižis, D.Skulte. Par priekšsēdētāju ievēlēja M.Lukaiži (1943-1998). J.Vēvera foto. Vairāk lasi ŠEIT!

1988.gada 22.oktobrī ar LTF Cēsu nodaļas lēmumu Cēsu muzeja tornī uzvilka sarkanbaltsarkano karogu, kas pēckara Latvijā bija pirmais publiski paceltais nacionālais karogs virs sabiedriskas ēkas uz pastāvīgu palikšanu.

Cēsu pilsētas izpildkomitejai.

Mēs, apakšā parakstījušies Cēsu pilsētas
 Voskresenskas ielas iedzīvotāji, prasām, lai
 tīklu atjaunots agrākais ielas nosaukums,
 kas ir Saules iela, jo tas nosaukums tika
 pārmainīts stagnācijas laikā bez iedzī-
 votāju aptaujas un piekrišanas.

Saules ielas nosaukums ir ne tikai
 mēns no skaistākajiem Cēsīs, bet arī ļoti
 labi orientē, ka iela atrodas mikrorajonā
 "Saulīti".

1. Jānis Jeronovičs J. d. Voskresenskas ielā 17-17. J.J.
2. Jānis Jeronovičs J. d. Voskresenskā 17a-17. J.J.
3. Emīļa Jeronovs Voskresenskā 17a-17. J.J.
4. Kārlis Oskars Voskresenskā 17a-19. S.O.
5. Kļaviņš Jānis Hermanis Voskresenskā 17a-2. Kļaviņš
6. Kļaviņš Valija Jāņa Voskresenskā 17a-2. Kļaviņš
7. Oskars Jānis Jānis d. Voskresenskā 17a-6. Oskars
8. Rudņevs Jānis Jāņa 17a-10. Rudņevs
9. Rudņevs Rasma Jāņa 17a-10. R. Rudņevs
10. Kārlina Rasma Kārlis m. 17a-11. R. Kārlis
11. Kārlis Andrijs Pēteris d. 17a-11. Kārlis
12. Brūnē Krišs Jānis 17a-9. Brūnē
13. Brūnē Guntis Jānis 17a-9. Brūnē

par pilsētas ielu un laukumu seno nosaukumu atjaunošanu. Piemēram, Padomju ielai atjaunot Palasta ielas nosakumu, Voskresenskas ielas - Saules ielas nosakumu, Komjaunatnes ielai - L.Katrīnas ielas nosakumu.

Latvijas Tautas frontes Cēsu rajona nodaļas informatīvais biļetens

1989. gada 22. jūnijā Nr. 1 (1)

Ar lielo gaismu, kas pa nakti ausa,
Ir mana tauta augšā cēlusies,-
Bij vēla celšanās un, ak, cik gausa,
Bet skaists ir rīts un skaista gaita ies.

RAINIS

LĪGO!

LĪGO!

LĪGO!

ŠIS CEĻŠ IR SĀCIES

Palu ūdeņu aizturētājs spēks pie aizsprosta tikai šķietami ir mierīgs. Patiesībā tā dzīles sevi slēpj neapjaustī draudīgu jaudu. Pienāk brīdis, kad ūdeņu spēks kļūst lielāks par aizsprostu un dabu spēku. Tad tas gāžas putodams un šlākdams... Aizsprosts ir pārrauts, ūdenim pavēries brīvs ceļš.

1988. gada vasaras dziesmotā revolūci-

bilizēšanās perioda iznāks reizi nedēļā: pirmie numuri neregulārāk. To varēs iegādāties reizē ar republikas «Atmodu» un Cēsu grāmatnīcā. Vēlāties apmierināt visus lasītāribētājus, tādēļ turpmāko numuru tirāžu noteiks pieprasījums. Aicinām pie teikties «Cēsu Atmodas» regulārai saņemšanai pie «Atmodas» izplatītāja jau norādītajā adresē un grāmatnīcā pie S. Kalni-

JĀNU dziesmas un Ligo svētki ir viena no visizteiktākajām «tik un tā» zīmēm mūsu tautas likteņgātās — tautas spītības zīme, gara spēka un izturības zīme. Tā bija tautā tālajos dzimbušanas laikos, tā bija ar strēlniekiem viņu slavenajās un tik daudzveidīgajās cīņās, līgodziesmas deva spēku izturēt visas moka Sibīrijas golgātas ceļos un moku kambaros, palīdzēja iejusties un latviskumu saglabāt mūsu tautiņiem pasaules klaida ceļos, bet Dzimtēnē deva spītības garu garajos kangariskā līguma gados. Tautas pats latviskums nav ne uzvarams, ne iznīdējams, lai kā

niem, sniedzot veidzi garam, spēku miesai un dzīvību tautai.

Lai rīt Tava balss, Ligo vakara ugunsgrūdu aizdedzot, Jānu vainagu piņot, skan vēl skanīgāk, dziedrāk un laimīgāk — jo ir sācies lielais tautas Atmodas laiks! Cerību un darbošanās laiks. Lai arī Tava balss dziesmotā pulkā jūsmo par īso Saulgrīču nakti Latvijas novados, kur ezeru zilajās acīs no pakalniem atspulgo ugunsgrūdi. Sakop savu sētu, jedzer miežu alu, slāve Jāgumāti par garšīgo steru, piņ vainagu un meklē papardes ziedu!

Biļetenā 1989.gada 22.jūnijā pirmo reizi publicēts apraksts par Brīvības cīņu Cēsu kaujām 1919.gadā, aicinājums uz atceres pasākumu.

Biļetena redkolēģija: Andris Kavacis, Ivars Prauliņš (LTF), Gunārs Viķelis (LNNK), Juris Mašlakovs (VAK). Biļetena 2. numurs iznāca ar nosaukumu "Cēsu Atmoda".

Cēsnieki "Baltijas ceļā" 1989.gada 23.augustā ap plkst.19.00, kad ap 2 miljoni Lietuvas, Latvijas, Igaunijas iedzīvotāju sadevās rokās, lai pievērstu pasaules uzmanību 1939.gadā noslēgtajam Rībentropa-Molotova paktam, ar kuru Vācija un PSRS sadalīja ietekmes sfēras, un pēc tam sekoja valstu okupācija.

1989. gada 10. novembrī LPSR Augstākā Padome to noteica par atceres dienu – Lāčplēša dienu, godinot Latvijas Brīvības cīņās kritušos varoņus. Cēsnieki Lāčplēša dienā pie pieminekļa Pirmajā pasaules karā un brīvības cīņās kritušajiem Cēsu Lejas kapos 1989. gada 11. novembrī.

Mītiņš "Pret ieročiem - rotaļlietām" pie Cēsu 2.vidusskolas, 1990.gada 8.martā. D. Jansona foto.

Mītiņš pie Cēsu Izstāžu nama 1990.gada 9.aprīlī. Mītiņa dalībniekus uzrunā Latvijas Sieviešu līgas Cēsu nodaļas aktīviste Dace Mačuka ar plakātu "Es nedošu savus dēlus padomju armijai". Priekšplānā urna, kur vairāki cēsnieki iemeta savas PSRS karaklausības apliecības.

4.maijā Augstākās Padomes sastāvā balsojumā piedalījās četri no Cēsu rajona ievēlētie deputāti – Edvīns Kide, Jānis Endeļe, Jānis Kinna un Druvis Skulte – par deklarāciju.

Foto no grāmatas "1990. gada 4. maijs. 1991. gada 21. augusts Latvijas valsts vēsturē".

Balsu skaitīšanai sekoja līdzī visa Latvija. Cēsīs ļaudis pulcējās Vienības laukumā. Tur bija uzstādīts liels skaļrunis, un translēja radio pārraidi no toreizējās Augstākās Padomes ēkas.

Kad sākās skaitīšana, cilvēki skaļi skaitīja līdzī...

Spied šeit, lai lasītu Jāņa Endeles atmiņu stāstu par vēsturisko balsojumu!